

Stan i rozwój agroturystyki na terenie Dolnego Śląska

Wstęp

Znaczna część Polaków żyje w dużych aglomeracjach miejskich, ze wszystkimi związanymi z tym wygodami, ale i gwałtownie rosnącymi problemami: zanieczyszczeniem środowiska, przeludnieniem, trudnościami komunikacyjnymi, hałasem, pośpiechem, a więc z wszystkimi tymi objawami, które kojarzą się z urbanizacją. Żyje się coraz szybciej i w coraz większym napięciu. Stąd też niektórzy mieszkańcy dużych miast preferują wypoczynek na wsi, aby odejść chociaż na jakiś czas od zgiełku i chaosu miasta, aby mieć możliwość realnego obcowania z naturą. Są też osoby, które przyjeżdżają na wieś kierując się sentymentem bądź określoną nostalgią. Jest jeszcze grupa osób, która swój wyjazd na wieś motywuje chęcią poznania innego od miejskiego sposobu życia. Pojęcie agroturystyki pojawiło się w naszym kraju stosunkowo niedawno - na początku lat 90. Wchodzi ona w obręb znacznie szerszej definiowanej turystyki wiejskiej, czyli formy rekreacji odbywającej się na wsi. Stanowi powiązanie usług turystycznych z gospodarstwem rolnym i oparta jest o bazę noclegową oraz rekreację związaną zarówno z tym gospodarstwem jak i jego otoczeniem. Aktywność rekreacyjna może być związana z przyrodą, wędrownkami, turystyką zdrowotną, krajoznawczą, kulturową i etniczną oraz wykorzystaniem zasobów gospodarstwa rolnego i walorów wsi m.in. do prowadzenia zajęć edukacyjnych w gospodarstwach, szczególnie dla dzieci, a także dla dorosłych. Niektóre regiony na Dolnym Śląsku są pod względem przyrodniczym wręcz unikatowe w Europie i dlatego agroturystyka ma tu duże szanse na dalszy rozwój.

Dolny Śląsk to obszar, na którym krzyżują się ważne szlaki komunikacyjno handlowe północ - południe i wschód - zachód, tygiel styku różnorodnych kultur i obyczajów oraz pomost łączący dziedzictwo intelektualne wielonarodowościowej tradycji europejskiej. Zajmuje powierzchnię 18 870 km² i liczy trzy miliony mieszkańców. Stolicą Regionu jest Wrocław, które wraz z aglomeracją jest jednym z głównych centrów turystycznych w Polsce. Miasto o ponad 1000-letniej historii jest ośrodkiem nauki, kultury i gospodarki. Historyczna stolica województwa to także ważny ośrodek handlowy i duży węzeł komunikacyjny. Wrocław leży nad pięcioma rzekami (Odrą, Widawą, Ślężą, Bystrzycą i Oławą) i ma ponad 150 mostów.

Dolny Śląsk jest regionem najbardziej urozmaiconym w Polsce pod względem budowy geologicznej, odznaczającym się największą różnorodnością bogactw mineralnych. Znajdują się tu charakterystyczne ślady zlodowacenia w postaci kotłów, stawów, wałów morenowych i form zwietrzelinowych spiętrzeń skalnych. Czynnikiem decydującym o dzisiejszych walorach ukształtowania powierzchni były alpejskie ruchy górotwórcze w trzeciorzędzie, które podzieliły teren na trzy duże jednostki: Sudety, Przedgórze Sudeckie i Nizinę Śląską. Te natomiast podzielone są na 16 regionów turystycznych.

W paśmie zachodnim Regionu wyróżniamy Góry Izerskie (1 127 m n.p.m.). Sąsiadują z nimi od wschodu Karkonosze (1 300-1 500 m n.p.m.) z okazałym szczytem Śnieżki (1 603 m n.p.m.). Kotlinę Jeleniogórską od wschodu ograniczają Rudawy Janowickie do 935 m n.p.m. Natomiast od północy wznoszą się Góry Kaczawskie do 724 m n.p.m. Dalej ku wschodowi rozciąga się Kotlina Kamiennogórska, Góry Wałbrzyskie i Kamienne osiągające do 936 m n.p.m. i Góry Sowie z najwyższym szczytem Wielką Sową (1 015 m n.p.m.). Ich przedłużeniem są Góry Bardzkie - nieco niższe i pocięte wieloma dolinami. Na zachodzie województwa znajdują się Góry Stołowe do 919 m n.p.m. odznaczające się wielkim urozmaiceniem form skalnych, dalej Góry Orlickie 1 084 m i Bystrzyckie do 977 m. Do Sudetów Wschodnich zaliczana jest grupa Śnieżnika (1 425 m n.p.m.) i nieco niższe

wspaniale zalesione Góry Bialskie (1 125 m n.p.m.) oraz biegnące wzdłuż granicy państwowej Góry Złote do 987 m n.p.m., a w stronę Kłodzka niewysoka grupa Krowiarki.

Klimat Regionu jest zróżnicowany. Nizinna, północna część regionu należy do najcieplejszych obszarów kraju. Lato jest tu długie i ciepłe, zima krótka i łagodna. W południowej, górzystej części, w Sudetach klimat jest już znacznie ostrzejszy.

Ze względu na unikatowość terenu Dolnego Śląska utworzono tu 15 wydzielonych obszarów chronionych. Są to: Karkonoski Park Narodowy, Park Narodowy Gór Sowich, Przemkowski Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Dolina Baryczy, Park Krajobrazowy Dolina Jeziarzycy, Park Krajobrazowy Dolina Bobru, Park Krajobrazowy Chełmy, Park Krajobrazowy Dolina Bystrzycy, Ślezański Park Krajobrazowy, Książański Park Krajobrazowy, Rudawski Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Sudety Wałbrzyskie, Park Krajobrazowy Gór Sowich, Śnieżniki Park Krajobrazowy, Bory Dolnośląskie.

Większość turystów poszukuje na wsi dolnośląskiej odmienności od swojego codziennego życia. A Dolny Śląsk ma co zaoferować. Wiele interesujących miejsc, krajobrazów, źródeł wód mineralnych, uzdrowisk oraz cennych zabytków sprawia, że województwo bywa porównywane z województwem małopolskim, które jest wiodącym regionem turystycznym w Polsce. Do uznanych uzdrowisk należą: Świeradów, Cieplice Śląskie, Szczawno, Duszniki, Kudowa, Polanica czy Łądek. Najlepsze warunki do uprawiania sportów zimowych mają miejscowości górskie i pogórza o wiekowej tradycji, choć w ostatnich latach powstały ośrodki i inwestycje turystyczne wzbogacające ofertę także i w mniej znanych miejscowościach.

Wiek XIX i początek XX to czas ożywionego ruchu turystycznego na Dolnym Śląsku. Powstawały wtedy kurorty, chętnie odwiedzane przez zagranicznych gości w poszukiwaniu zdrowia i atrakcji, zgodnie ze środkowoeuropejskimi trendami i modami. To początki nowoczesnego ruchu turystyczno-wypoczynkowego. Z czasem turystyka stała się masowym zwyczajem i potrzebą społeczeństwa. Ten ożywiony ruch miał szczególne znaczenie zwłaszcza dla rozwoju regionów górskich, gdzie liche gleby i klimat nie zapewniały ludności wystarczających środków do egzystencji. W odpowiedzi na zapotrzebowanie gości narodziło się także rzemiosło artystyczne i pamiątkarstwo, rozwinął się także handel produktami lokalnymi pochodzącymi z gospodarstw rolnych. Niedawne zabudowania gospodarskie zaczęły się zmieniać w schroniska i gospody. W wielu czynnych gospodarstwach organizowano letniska i zimowiska. Szlaki zmodernizowano dla potrzeb masowego ruchu turystycznego. Rozwinęła się przestrzeń społeczna o charakterze lokalnym (tzw. krajobraz kulturowy). Liczni przybysze: pisarze, poeci, malarze wzbogacali i promowali walory dolnośląskiego środowiska.

Bogata przeszłość historyczna i okres panowania kolejnych władców pozostawił na Dolnym Śląsku wiele wspaniałych zabytków architektury, od zamków (Książ, Kliczków, Czocha), wielkich rezydencji i wspaniałych warowni, przez liczne kościoły i klasztory fundowane sprowadzonym tu zakonem, do niepowtarzalnych zabytków kultury świeckiej oraz zabytków techniki i miejsc martyrologii (Rogoźnica).

Piękno dolnośląskiego krajobrazu, wieloetniczna kultura, liczne zabytki i gościnność ściągają tutaj wielu turystów. Wielu z nich decyduje się na wypoczynek w gospodarstwach agroturystycznych. Część z nich traktuje agroturystykę jako doskonałą bazę wypadową do pobliskich atrakcji turystycznych inni jako alternatywę wypoczynku. Średnio w roku w gospodarstwach agroturystycznych na Dolnym Śląsku przebywa około 150 tysięcy turystów. Głównie są to mieszkańcy dużych aglomeracji miejskich takich jak: Wrocław, Poznań, Warszawa czy Górny Śląsk. Turyści zagraniczni stanowią około 15 % i są to głównie Niemcy, Holendrzy, Francuzi.

Inicjatorem rozwoju usług z zakresu agroturystyki i turystyki wiejskiej w Polsce w 1990 było r. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, które zaangażowało ośrodki doradztwa

rolniczego do działań na rzecz propagowania tej formy wypoczynku na obszarach wiejskich. W wyniku usystematyzowanych działań w 1992 r. w całej Polsce uzyskano wzrost liczby kwaterodawców oraz przygotowano podstawy do kontynuowania tego rozwoju poprzez zapewnienie szkoleń i wsparcie preferencyjnymi kredytami.

Od tego momentu do dnia dzisiejszego Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego koordynuje wszelkie działania związane z rozwojem agroturystyki na Dolnym Śląsku poprzez:

- doradztwo indywidualne,
- szkolenia,
- pokazy,
- wyjazdy szkoleniowe,
- konkursy,
- konferencje,
- seminaria,
- informacje zamieszczane na stronie internetowej www.dodr.pl,
- współpracę ze stowarzyszeniami agroturystycznymi.

Stowarzyszenia agroturystyczne zrzeszają około 60% właścicieli gospodarstw agroturystycznych. Ścisłe współpracujemy ze stowarzyszeniami w zakresie poszerzania i podnoszenia jakości świadczonych usług oraz promocji i reklamy gospodarstw agroturystycznych i Regionu Dolnego Śląska. Na Dolnym Śląsku funkcjonuje 14 stowarzyszeń agroturystycznych.

WYKAZ STOWARZYSZEŃ AGROTURYSTYCZNYCH FUNKCJONUJĄCYCH NA DOLNYM ŚLĄSKU

Wrocławskie Stowarzyszenie
Agroturystyczne
55-120 Oborniki Śląskie,
ul. Dąbrowskiego 11
tel. 796293303, 696099664
e-mail: adastar@wp.pl
www.wroclawskie.agroturystyka.pl
Prezes: Adam Stocki

Prezes: Anna Lech

Stowarzyszenie Turystyki Wiejskiej w
Parku Krajobrazowym „Dolina Baryczy”
56-300 Milicz, Rynek 20
tel. 71 3846255, 785931360
e-mail: krystyna-krolik1@wp.pl
Prezes: Krystyna Królik

Sudeckie Towarzystwo Turystyki
Wiejskiej
58-580 Szklarska Poręba ul. Wolności 19
tel. 603 356 844
e-mail: osadabata@wp.pl
www.agrosudety.pl
Prezes: Barbara Głębocka

Stowarzyszenie Sympatyków Gminy
Mysłakowice Promocji Regionu
Agroturystyki
58-533 Mysłakowice, ul. Szkolna 5
tel. 604598825
email: irenatrelka@interia.pl
Prezes: Irena Trelka

Sudeckie Stowarzyszenie Turystyki
Wiejskiej „Zdroje”
57-343 Lewin Kłodzki, Jarków 9
tel. 748698969, 601633487
e-mail: zdroje@sudety.info.pl

Stowarzyszenie Kwaterodawców Gór
Sowich
58-320 Walim, ul. Wiejska 21
tel. 74/8457231
www.gorysowie.agro.pl

Prezes: Halina Jaskuła – Miernik

Stowarzyszenie Agroturystyka Szansą
Rozwoju Regionu
59-140 Chocianów, Duninów 2
tel. 606106573
e-mail: dom.lesnika@interia.pl
Prezes: Michał Porucznik

Stowarzyszenie Agroturystyczne Gór
Stołowych
57-320 Polanica Zdrój, ul. Sportowa
tel. 74 8682817
e-mail: ulatowska_ela@wp.pl
Prezes: Elżbieta Ulatowska

Stowarzyszenie Agroturystyczne Gór
Kaczawskich
59-524 Pielgrzymka, Wojcieszyn 80
tel. 76 8775949
www.gorykaczawskie.pl
e-mail: rancho@blackostrich.eu
Prezes: Jacek Barciszewski

Rudawskie Stowarzyszenie Turystyki
Wiejskiej
58-520 Janowice Wielkie, ul. Trzcńska 71
tel. 75 7515247
email: fabian180@op.pl
Prezes: Romuald Fabiański

Stowarzyszenie Ziemi Strzelińskiej
„Paktis”
Gębczyce 28f, 57- 100 Strzelin
tel. 71/392 90 18
e-mail: nietoperek@onet.pl
Prezes: Małgorzata Wójcik

Stowarzyszenie ECEAT – POLAND –
Europejskie Centrum dla Rolnictwa
Ekologicznego i Turystyki Oddział w
Polsce
58-420 Lubawka, Bukówka 71
tel. 603543961
e-mail: info@poland.eceat.org
www.poland.eceat.org
Prezes: Barbara Jochymek

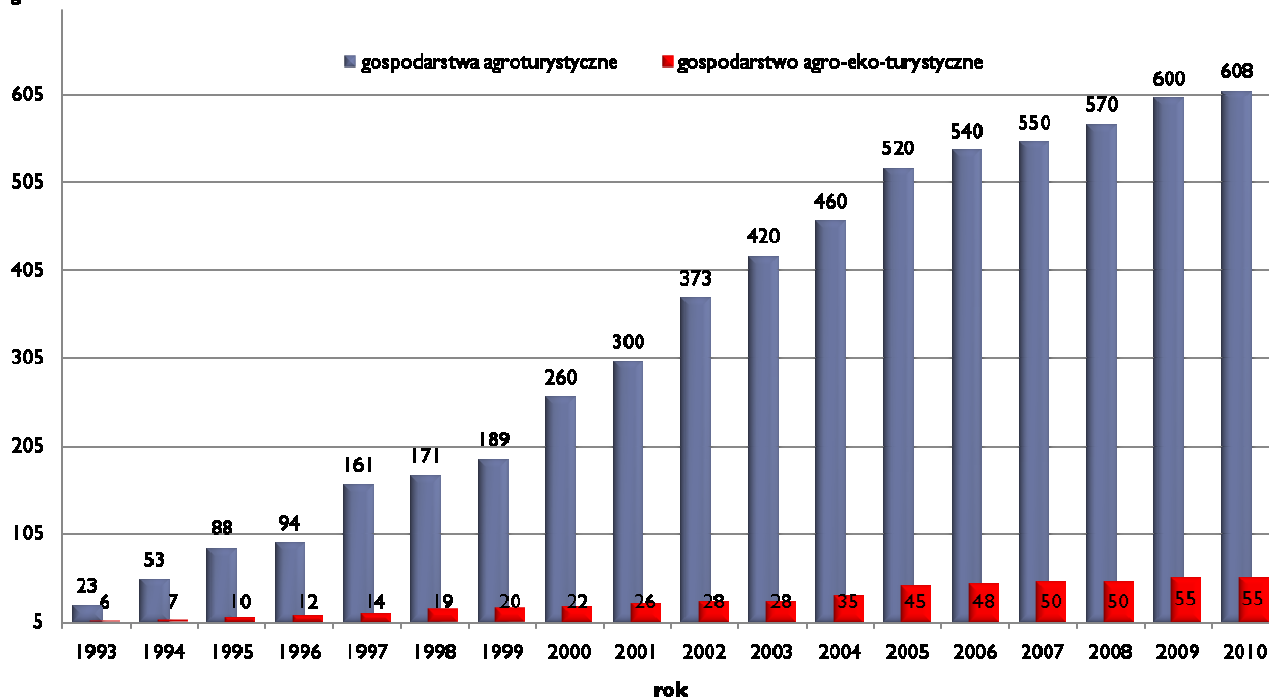
Stowarzyszenie „Duch Gór” Partnerstwo
58-533 Mysłakowice, ul. Daszyńskiego 29
tel. 75 6442165
e-mail: sekretaria@duchgor.org
www.duchgor.org
Prezes: Dorota Goetz

Agroturystyczne Stowarzyszenie Masywu
Śnieżnika
57-550 Stronie Śląskie Bielice 5a
tel. 74 8142720
e-mail: bielice@poczta.onet.pl
www.sudety.info.pl/agroturystyka
Prezes: Anna Sobańska - Maj

Obecnie na Dolnym Śląsku funkcjonuje ponad 600 gospodarstw agroturystycznych, które oferują około 8000 miejsc noclegowych. Problemy ekologii są ważne dla turystów wybierających wiejski typ wakacji, a idea agroturystyki posiada wiele wspólnego z ekologią dlatego na poniższym wykresie zaznaczono również ilość gospodarstw agro – eko - turystycznych. Z Programu Rolno- Środowiskowego skorzystało ok. 180 gospodarstw agroturystycznych.

Dynamika wzrostu ilości gospodarstw agroturystycznych na Dolnym Śląsku

ilość gospodarstw agrot.

Zwiększająca się liczba gospodarstw jest wynikiem intensywnej pracy doradców, jak również dobrze rozwiniętej współpracy z kwaterodawcami, stowarzyszeniami agroturystycznymi i władzami samorządowymi.

Wraz z przybywającymi kwaterami przybywają także oferowane miejsca noclegowe. Średnio jedno gospodarstwo dysponuje 4 pokojami i 13-14 miejscami noclegowymi co w efekcie daje około **8000 miejsc noclegowych**. Jest to ważna pozycja w całej bazie turystycznej Dolnego Śląska. Poniższy wykres przedstawia dynamikę przyrostu ilości miejsc noclegowych w gospodarstwach agroturystycznych od roku 1993.

Z przeprowadzonych przez DODR ankiet wynika także, że na 1 gospodarstwo wykorzystywanych jest zaledwie 19% miejsc przy średniej ilości 956 osobodni w roku kalendarzowym. Jednak wśród gospodarstw agroturystycznych znajdują się zarówno obiekty sezonowe jak i całoroczne. Najwięcej kwater agroturystycznych, około 80% znajduje się na terenach typowo górskich i podgórskich, z powiatów: kłodzkiego, jeleniogórskiego i wałbrzyskiego.

Lp.	Powiat	2007	2008	2009	2010
1.	bolesławiecki	24	24	24	24
2.	dzierżoniowski	13	13	13	17
3.	głogowski	1	1	1	1
4.	górowski	3	3	3	3
5.	jaworski	15	15	15	14
6.	jeleniogórski	80	80	100	100
7.	kamiennogórski	32	32	30	33
8.	kłodzki	184	200	205	194
9.	legnicki	7	7	7	7

10.	lubański	24	24	24	26
11.	lubiński	1	1	1	1
12.	lwówecki	19	19	20	27
13.	milicki	16	16	17	17
14.	oleśnicki	8	8	8	8
15.	oławski	5	5	5	5
16.	polkowicki	2	2	5	2
17.	strzeliński	7	7	7	7
18.	średzki	0	0	0	0
19.	świdnicki	14	14	14	14
20.	trzebnicki	6	6	6	6
21.	wałbrzyski	47	51	51	53
22.	wołowski	4	4	4	4
23.	wrocławski	3	3	3	3
24.	ząbkowicki	20	20	20	24
25.	zgorzelecki	3	3	3	3
26.	złotoryjski	12	12	14	15
	Razem	550	570	600	608

**Ilość gospodarstw agroturystycznych
w poszczególnych regionach turystycznych Dolnego Śląska**

Region turystyczny	2007	2008	2009	2010
Bory Dolnośląskie	37	38	37	37
Góry i Pogórze Izerskie	49	51	57	63
Karkonosze i Kotlina Jeleniogórska	53	54	56	55
Góry i Pogórze Kaczawskie	42	44	58	56
Rudawy Janowskie	24	25	26	26
Góry Kamienne i Wałbrzyskie	33	34	36	36
Góry Sowie	52	54	58	59
Góry Stołowe	64	67	72	65
Kotlina Kłodzka	24	27	28	30
Góry Bystrzyckie	22	23	25	25
Masyw Śnieżnika i Góry Bialskie	54	54	54	54
Góry Złote i Bardzkie	29	29	30	33
Wzgórze Strzelińsko- Niemczańskie	11	11	11	12
Masyw Ślęży i Dolina Świdnicka	13	13	13	13
Nizina Śląska i okolice Wrocławia	10	11	9	9
Wzgórze Trzebnickie i Dolina Baryczy	34	35	35	35

Przeciętny czas pobytu turystów w gospodarstwie wynosi 3-4 dni. Największym zainteresowaniem cieszą się wyjazdy na tzw. długie weekendy. Coraz częściej agroturyści decydują się na spędzenie świąt w gospodarstwie agroturystycznym. Wówczas oferta żywieniowa obejmuje potrawy typowo świąteczne. Bardzo często goście nawiązują przyjacielskie stosunki z gospodarzami i dlatego nierzadko świętują w raz z nimi przy wspólnym stole.

Najczęściej z pobytu w gospodarstwie agroturystycznym korzystają rodziny przyjeżdżające z dziećmi, ale również osoby starsze, grupy studentów, znajomi o wspólnych zainteresowaniach (wędkarze, myśliwi, uprawiający jazdę konno), osoby samotne czy miłośnicy przyrody.

Agroturystyka słusznie kojarzona jest z domowymi posiłkami sporządzanymi na bazie produktów pochodzących z gospodarstwa domowego. Wielu turystów przyjeżdża na wieś również po to by po prostu „dobrze się najeść”. Najczęściej wybraną przez nich formą wyżywienia są obiadowe kolacje i obiady. Jednak bez względu na to czy turyści wykupują wyżywienie czy też nie kwaterodawcy urządzają aneksy kuchenne, aby turyści mogli samodzielnie przygotowywać posiłki czy gorące napoje.

Amatorzy smaków regionów korzystają chętnie z oferty żywieniowej wzbogaconej o specyfikę kuchni regionalnej. DODR we Wrocławiu od 10 lat dzięki organizacji wojewódzkiego konkursu „Nasze Kulinarne Dziedzictwo” zidentyfikował ponad 300 produktów regionalnych oraz około 50 potraw lokalnych. Serwowane w gospodarstwie agroturystycznym znacznie uatrakcyjniają pobyt w gospodarstwie.

Oferta agroturystyczna na Dolnym Śląsku jest bogata, to już nie tylko zapewnienie noclegu czy wyżywienia to również zapewnienie turystyce korzyści dodatkowych. W języku marketingowym określane są one jako „produkt poszerzony”. Stanowi on ofertę w znacznym stopniu przewyższającą poziom oczekiwań turysty i wzbogaca pobyt o element rzetelności. Są to np. możliwość rezerwacji pobytu, doradztwo i informacja o ofercie oraz specjalne usługi np.:

- grillowanie,
- wędrowniki piesze i rowerowe (dostęp do rowerów),
- zwiedzanie zabytków z gospodarzami,
- wędkowanie w przydomowym stawie,
- grzybobranie z właścicielami,
- przyjazd ze zwierzętami do gospodarstwa,
- grotta solna,
- gabinety odnowy biologicznej
- rekreacja konna,
- przejazdy bryczką,
- kuligi,
- mini zoo,
- imprezy integracyjne i biesiady.

Gospodarze przygotowują także w swoich gospodarstwach usługi specjalistyczne. Otwiera to drogę do wydłużenia sezonu turystycznego a w obliczu zmieniających się motywów podróży i oczekiwań turystów daje możliwości utrzymania trwałej pozycji na rynku usług turystycznych.

Jednym z najczęściej wybieranych sposobów specjalizacji w agroturystyce jest tworzenie programów edukacyjnych. Na Dolnym Śląsku w około 60 gospodarstwach (10% ogólnej liczby gospodarstw agroturystycznych na Dolnym Śląsku) posiada funkcję edukacyjną.

Formy edukacji w agroturystyce

Warsztaty

- ceramiczne
- zielarskie
- wypieku chleba, mielenia ziarna
- wyrobu masła
- wyrobu sera
- wypieku ciasteczek
- przetwarzania owoców, warzyw i grzybów
- przetwarzania wełny owczej
- literackie
- przyrodnicze
- rękodzielnicze

Pogadanki na temat.:

- tradycji ludowych
- walorów zdrowotnych orkiszu
- historii
- przyrody
- produkcji serów
- rolnictwa i zajęć gospodarskich
- tajemnic polowań
- hodowli krów i koni
- wędkarstwa
- ziołolecznictwa i medycyny naturalnej

Kursy

- językowe
- hafciarstwa
- tańca

Inne formy:

- edukacja ekologiczna
- pokazy np. walk rycerskich
- ścieżki edukacyjne, zdrowotne i przyrodnicze
- praktyki zawodowe i staże
- zielone i białe szkoły
- nauka jazdy konnej
- spotkania muzyczne
- spotkania literackie

Zwolennicy aktywnego wypoczynku chętnie odwiedzają gospodarstwa agroturystyczne, które w ramach pobytu oferują im zajęcia i atrakcje sportowo-rekreacyjne takie jak:

- wspinaczka skałkowa,
- kolejka tyrolska
- most tybetański
- strzelanie z łuku
- paintball
- nauka jazdy konnej

- nauka powożenia bryczkami
- rajdy konne
- turnusy odchudzające
- nauka jazdy na nartach
- basen
- kort tenisowy
- boiska do gry w piłkę (nożną, siatkową, koszykową)

Na terenie Dolnego Śląska znajdują się obiekty agroturystyczne, które w swojej ofercie wykorzystują walory dziedzictwa kulturowego. Oferta oparta na promowaniu dziedzictwa kulturowego jest niejednokrotnie magnesem przyjazdu turystów na wieś. Doskonałymi przykładami kultywowania tradycji ludowych na wsi w oparciu o agroturystykę są:

- produkty regionalne i tradycyjne
- lokalne potrawy
- rękodzielnictwo
- pamiątkarstwo
- skanseny
- muzea
- ekomuzea
- jarmarki
- festyny
- dożynki
- wycieczki tematyczne, zwiedzanie zabytków

Ekonomiczne aspekty działalności agroturystycznej

Z przeprowadzonych przez DODR we Wrocławiu badań ankietowych wynika, że w strukturze obszarowej gospodarstw rolnych, w których prowadzona jest agroturystyka dominują gospodarstwa o powierzchni do 10 ha najmniej natomiast jest o powierzchni powyżej 20 ha.

Struktura powierzchni gosp. agroturystycznych od 1-5 ha 55%, od 6-10 ha 17%, od 11 - 20 ha 15%, pow. 20 ha - 13%

Ponad 95% ankietowanych kwaterodawców określiło działalność jako opłacalną, a dochody z niej stanowią od kilku lat średnio 30%-40% wszystkich dochodów gospodarstwa.

Niskie dochody uzyskiwane z gospodarstwa rolnego bardzo często decydują o tym, że wielu rolników w celu podtrzymania gospodarstwa rolnego i podreperowania budżetu domowego zaczyna wykorzystywać naturalne warunki krajobrazowe, jak też posiadane środki trwałe i nadwyżkę części mieszkalnej do tworzenia dodatkowego źródła dochodu jakim jest agroturystyka.

Dzięki wykorzystaniu własnych zasobów mieszkaniowych i rzeczowych oraz ulgom podatkowym dla rolników ryzyko przy uruchamianiu 1 pokoju dla turystów nie jest duże.

Osoby mające predyspozycje do obsługi gości, które zaryzykowały - dzisiaj traktują agroturystykę jako sposób na samorealizację wpływającą na sferę emocjonalną i wyższą autoprezentację. Jednak agroturystyka coraz częściej zaczyna stawać się nie tyle sposobem na ciekawą pracę, ale również sposobem na życie. W ostatnim czasie do Dolnośląskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego zwracają się mieszkańcy dużych miast, które chcą wyjechać na wieś, sprzedać swoje mieszkania i budować domy na wsi by prowadzić agroturystykę. Wielu kwaterodawców zrezygnowało z pracy zawodowej na rzecz prowadzenia gospodarstwa

agroturystycznego – dla około 30% kwaterodawców z Dolnego Śląska agroturystyka stanowi wyłączne zajęcie i jedyne źródło dochodu.

W gospodarstwach agroturystycznych, przy obsłudze gości pracują głównie członkowie rodziny. Pozwala to na minimalizację kosztów. Jednak w pełni sezonu turystycznego przy dużym obłożeniu miejsc noclegowych właściciele korzystają z pomocy najmowanych tymczasowo pracowników bądź życzliwych sąsiadów na zasadzie „współpracy sąsiedzkiej”. Pomoc ta sprowadza się przede wszystkim do obsługi kuchni oraz sprzątania pomieszczeń.

Standard bazy noclegowej jest różny. Różne są również lokalizacje gospodarstw agroturystycznych. Jedna znajdują się w atrakcyjnych regionach turystycznych, inne w nieco mniej atrakcyjnych. Dlatego ceny za jeden nocleg wahają się od 20-80 zł. Ceny za wyżywienie: śniadanie – 8-20 zł, obiad – 20-50 zł, obiadokolacja – 20-40 zł, kolacja – 10-25 zł.

Ze względu na opłacalność ponad większość kwaterodawców (95%) stale inwestuje zamierza w nią inwestować w rozwój gospodarstwa. Podawanym w ankietach zamierzeniem rozwoju: jest rozszerzenie bazy noclegowej i podniesienie standardu oferowanych usług, np.:

- zmiana wystroju pokoi gościnnych,
- budowa i modernizacja pomieszczeń, łazienek i sanitariatów,
- wydzielenie pomieszczenia na kuchnię dla gości do samodzielnego przygotowywania posiłków,
- zakup sprzętu sportowego,
- poprawa estetyki zagrody,
- budowa placów zabaw dla dzieci, boisk itp.

Dużą szansą rozwoju kwater stwarzają możliwości dofinansowania przedsięwzięć w zakresie agroturystyki turystyki wiejskiej w ramach PROW 2007-2013 w zakresie Działania: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej oraz Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw. Z funduszy UE skorzystało dotychczas 50 gospodarstw agroturystycznych, z czego:

- 92% na modernizację budynku,
- 7% na wyposażenie pokoi,
- 1% na zagospodarowanie obejścia.

Obok funduszy unijnych inną formą pomocy dla kwaterodawców są kredyty. Istnieje linia kredytowa pod nazwą „Kredyty na przedsięwzięcia inwestycyjne na terenach wiejskich w zakresie agroturystyki” udzielana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej w Banku Ochrony Środowiska. Bank ten udziela również kredytów dla właścicieli gospodarstw agroturystycznych zarejestrowanych jako działalność gospodarcza – w ramach linii „Wiarygodny partner”.

Przy podjęciu usług agroturystycznych nie są konieczne formalne kwalifikacje jednak charakter pracy wymaga przygotowania potencjalnych kwaterodawców jako kadry działającej w usługach turystycznych oraz współpracy osób i instytucji. DODR wychodzi z założenia, że dobre przeszkolenie uczestników, oprócz ich nakładów finansowych i zasobów materialnych może stać się decydujące w podjęciu decyzji o świadczeniu usług agroturystycznych. Corocznie ze szkoleń organizowanych przez DODR korzysta około 700 osób. Podejmowana na szkoleniach agroturystycznych tematyka jest bardzo szeroka. Organizowane są szkolenia podstawowe 1 lub 3-dniowe skierowane do potencjalnych kwaterodawców oraz szkolenia specjalistyczne dla zaawansowanych oferentów usług, przedstawicieli samorządów i doradców.

Zagadnienia podejmowane na szkoleniach podstawowych:

- przygotowanie zakwaterowania,
- przygotowanie oferty żywieniowej,
- przepisy prawno – podatkowe,
- przepisy higieniczno – sanitarne,
- marketing usług,
- możliwości i źródła dofinansowania,
- estetyczne i atrakcyjne zagospodarowanie zagród agroturystycznych,
- psychologiczne aspekty prowadzenia działalności agroturystycznej.

Zagadnienia podejmowane na szkoleniach specjalistycznych:

- podniesienie standardu świadczonych usług w gospodarstwie,
- wzbogacenie i kształtowanie własnej oferty turystycznej,
- dziedzictwo kulturowe jako produkt markowy turystyce wiejskiej,
- marketing i reklama,
- możliwości i źródła dofinansowania
- terapie w agroturystyce
- przygotowanie produktu markowego.

W 2010r. właściciele gospodarstw agroturystycznych odczuli skutki kryzysu gospodarczego na świecie. Nastąpiła tendencja spadkowa w przyjazdach turystów na wieś. Zaobserwowano również skrócenie długości pobytów w gospodarstwach. Ponadto na terenach wiejskich, szczególnie w rejonie Kotliny Jeleniogórskiej i Kotliny Kłodzkiej nowo powstałe ośrodki turystyczne oferując atrakcyjne ceny stały się konkurencją dla agroturystyki. Jednak prezesi stowarzyszeń uważają, że jest to sytuacja przejściowa i agroturystyka na Dolnym Śląsku ma perspektywy dalszego rozwoju. A do istotnych przesłanek sprzyjających rozwojowi agroturystyki i agro-eko-turystyki w Polsce jak i na Dolnym Śląsku można zaliczyć m.in.:

- wsparcie branżowe Dolnośląskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu,
- „modę” na wypoczynek w gospodarstwie rolnym,
- dobre warunki przyrodniczo - krajoznawcze, uzdrowiskowe, kulturowe i historyczne,
- zapotrzebowanie na zdrowy, ekologiczny sposób żywienia i wypoczynku,
- całoroczny sezon,
- wolne zasoby mieszkaniowe na wsi,
- dochodowość agroturystyki,
- konkurencyjność cen w porównaniu do turystyki masowej,
- wzrost aktywności gospodarczej i społecznej ludności wiejskiej,
- wzrost świadomości społeczeństwa do podejmowania działań pozarolniczych, w celu uzyskania dodatkowych źródeł dochodu,
- pozytywne postrzeganie przez władze samorządowe agroturystyki jako istotnego elementu wielofunkcyjnego rozwoju wsi,
- ulgi podatkowe,
- możliwości pozyskiwania środków unijnych na rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej w ramach PROW 2007-2013.